

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра міжнародних економічних відносин та управління проектами

Затверджено

Проректор з наукової роботи
та інновацій,

проф. Бояр А. О.

“23”

06

20__р.

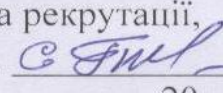
Затверджено

Проректор з науково-педагогічної
і навчальної роботи та рекрутації,

проф. Гаврилюк С. В.

“23”

20__р.

Регіональна економіка

ПРОГРАМА

нормативної навчальної дисципліни

підготовки доктора філософії

галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

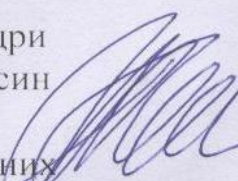
спеціальності 051 Економіка

Програма навчальної дисципліни “Регіональна економіка” для докторів філософії спеціальності 051 «Економіка»

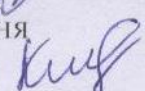
“20” березня. 2016 р. – 19 с.

Розробники:

Д.е.н., професор, завідувач кафедри міжнародних економічних відносин та управління проектами

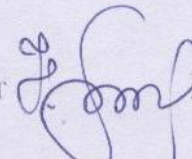
 Павліха Н. В.

К.е.н., доцент кафедри міжнародних економічних відносин та управління проектами

 Кицюк І. В.

Рецензент:

заступник декана факультету міжнародних відносин, к.г.н., доцент

 Романюк Н. І.

Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри міжнародних економічних відносин та управління проектами

протокол № 12 від «28» березня 2016 р.

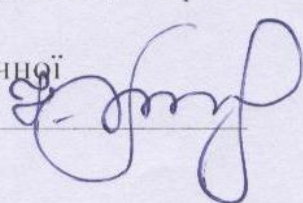
Завідувач кафедри:

 (Павліха Н. В.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією факультету міжнародних відносин

протокол № 9 від «13» травня 2016 р.

Голова науково-методичної комісії факультету

 (Романюк Н. І.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою університету
протокол № 10 від 15. 06. 2016 р.

Програма навчальної дисципліни схвалена науковою радою університету
протокол № 11 від 16. 06. 2016 р.

Вступ

Програма навчальної дисципліни «Регіональна економіка» складена для докторів філософії спеціальності 051 «Економіка».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є регіональні економічні системи, методи їх аналізу, стан та динаміка розвитку продуктивних сил, економіки регіонів України та економічна ситуація в регіонах України.

Міждисциплінарні зв'язки: дисципліна «Регіональна економіка» базується на основних положеннях дисциплін «Сучасні економічні теорії та економічна політика», «Економіка підприємства», «Макроекономіка», «Мікроекономіка», «Статистика», «Економічна безпека». Засвоєння матеріалу курсу «Регіональна економіка» дозволяє майбутнім спеціалістам оволодіти такими дисциплінами, як «Економіка та управління підприємницькими системами», «Економіка європейської інтеграції».

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Територіальна організація речових компонентів продуктивних сил. Територіальний розподіл праці.
2. Народно-господарчий комплекс України та його ефективне використання. Соціально-економічні проблеми регіонів країни.
3. Екологія.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Регіональна економіка» є сформулювати у аспірантів систему знань про сучасний стан продуктивних сил України та умови і закономірності формування її регіональної економічної політики в ринкових умовах, що дасть їм змогу приймати економічно обґрунтовані рішення, які не будуть завдавати шкоди довкіллю, населенню та економічним об'єктам.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Регіональна економіка» є забезпечення аспірантів знаннями з теорії і практики регіонального аналізу, стану розвитку продуктивних сил України та її

регіональних утворень; аналізу місця України у міжнародному поділу праці; оволодіння принципами побудови нової регіональної політики України, що базується на самостійній незалежності регіональних суб'єктів господарювання та принципі децентралізації економіки.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми аспіранти повинні:

знати :

закономірності, принципи і фактори розміщення продуктивних сил; теорії та концепції розміщення продуктивних сил, формування економічних регіонів; наукові методи аналізу територіальної організації народного господарства та методи обґрунтування галузевого розміщення виробництва; принципові підходи до формування і розміщення територіально-виробничих комплексів; природно-ресурсний потенціал України та підходи до економічної оцінки складових його компонентів; основні структури народонаселення, його динаміку та відтворення; трудові ресурси, ринок праці та механізм його формування; виробничий та науково-технічний потенціал України; структуру, особливості розміщення і трансформації у ринкових умовах галузей господарського комплексу; регіональну економічну політику та особливості економічного розвитку регіонів; значення зовнішньоекономічних зв'язків у розвитку продуктивних сил.

вміти :

класифікувати складові природно-ресурсного потенціалу; застосовувати різноманітні підходи до економічної оцінки природних ресурсів; виконувати багатоваріантні розрахунки по вибору оптимального варіанту розміщення продуктивних сил та формування регіональної економічної структури; визначати коефіцієнти спеціалізації, локалізації, міжрайонної товарності та проводити техніко-економічні розрахунки; проводити діагностику окремих складових структур продуктивних сил (територіальної структури, галузевої структури, динамічних якостей регіону, демографічної структури та ринку праці); обґрунтовувати ефективність

функціонування господарських комплексів з урахуванням їх територіального розміщення; обґрунтовувати доцільність участі України в міжнародному поділі праці.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 180 годин / 6 кредитів ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Територіальна організація речових компонентів продуктивних сил. Територіальний розподіл праці.

Тема 1. Предмет, метод і завдання дисципліни

Предмет і об'єкт дослідження дисципліни. Актуальні проблеми і завдання курсу. Методологічні основи науки про розміщення продуктивних сил і регіональну економіку. Теорії економічного розвитку регіонів

Тема 2. Закономірності, принципи і фактори розміщення продуктивних сил та формування економіки регіонів.

Економічні закони та закономірності розміщення господарства. Принципи та фактори розміщення продуктивних сил. Структурний аналіз розміщення продуктивних сил.

Тема 3. Економічне районування та територіальна організація господарства.

Адміністративно-територіальний поділ та економічне районування України. Економічне районування на сучасному етапі. Методи економічного обґрунтування територіально-комплексного розвитку і розміщення виробництва. Основи районного планування.

Тема 4. Регіон у системі територіального поділу праці.

Сутність територіального поділу праці. Види територіального поділу праці. Економічна спеціалізація регіону. Регіональна економічна діагностика. Діагностика територіальної структури регіону. Діагностика народонаселення та ринку праці регіону. Діагностика динамічних якостей регіону. Діагностика галузевої структури регіону.

Тема 5. Сутність, мета і завдання регіональної економічної політики.

Сутність державної регіональної економічної політики, її мета та завдання. Об'єкти і суб'єкти державної регіональної політики. Основні принципи державної регіональної економічної політики України. Основні завдання регіональної економічної політики. Функції управління центру і регіонів.

Тема 6. Механізм реалізації регіональної економічної політики.

Інструменти регіональної економічної політики. Складові механізму реалізації державної регіональної економічної політики: законодавчо-нормативна база, бюджетно-фінансова система, прогнозування, програмування, міжрегіональне і прикордонне співробітництво.

Змістовий модуль 2. Народно-господарчий комплекс України та його ефективне використання. Соціально-економічні проблеми регіонів країни.

Тема 7. Господарський комплекс України, його структура і трансформація в ринкових умовах..

Економіка країни як єдиний господарський комплекс. Сучасна галузева структура господарства та тенденції її розвитку. Промисловість як основна ланка господарського комплексу. Диспропорції промислового розвитку та шляхи їх подолання. Структурні трансформації господарського комплексу країни та її регіонів в умовах ринкової економіки та під впливом науково-технічного прогресу.

Тема 8. Природний та трудовресурсний потенціал України.

Сутність ПРП, його структура та класифікація мінерально-сировинних ресурсів. Кількісна і якісна оцінка природних умов та ресурсів. Методологічні підходи до економічної оцінки природних умов та ресурсів. Характеристика природно-ресурсного потенціалу України та її регіонів. Основні екологічні проблеми України. Шляхи ресурсозбереження, раціональне природокористування. Відтворення населення. Динаміка народонаселення. Наслідки росту населення. «Демографічний вибух». Теорії і концепції народонаселення. Структура народонаселення. Основні фактори, що впливають на зміни народонаселення. Якість населення. Євгеніка та євгенічні рухи.

Чисельність населення України та його структура. Соціально-демографічна політика. Сутність трудових ресурсів. Ринок праці та механізм його формування. Моделі ринку праці.

Тема 9. Міжгалузеві господарські комплекси та регіональні особливості їх розвитку і розміщення.

Значення міжгалузевих комплексів. Структура міжгалузевих комплексів. Передумови формування та розвитку міжгалузевих комплексів. Основні центри їх розміщення в Україні. Основні проблеми та перспективи розвитку.

Тема 10. Економіка України як єдність регіональних соціально-економічних проблем.

Економічні форми організації продуктивних сил. Ієрархія економічних районів, їх основні типи. Наукові підходи до класифікації економічних районів України. Мережа економічних районів України.

Тема 11. Економіка регіонів України: стан та перспективи розвитку.

Характеристика продуктивних сил економічних районів. Природно-ресурсний потенціал економічних районів. Виробничий та науковий потенціал економічних районів. Соціально-економічна, демографічна та екологічна ситуація в економічних районах. Проблеми та перспективи розвитку економічних районів України.

Тема 12. Міжнародні економічні зв'язки України та її інтеграція в європейські та інші світові структури.

Сутність і значення міжнародних економічних зв'язків. Вплив міжнародного територіального поділу праці на формування зовнішньоекономічних зв'язків. Механізм зовнішньоекономічної діяльності України: сутність та принципи формування. Закони України «Про зовнішньоекономічну діяльність», «Про вільні економічні зони», «Про іноземні інвестиції». Основні форми економічного співробітництва країн світу. Місце України в світовому територіальному розподілі праці. Територіальна і товарна структура експорту, імпорту та зовнішньоекономічний баланс України. Об'єктивні умови необхідності економічної співпраці України з країнами СНД та

ЄС. Спільний економічний простір. Проблеми і перспективи розвитку економічних зв'язків з країнами світу.

Тема 13. Фактори сталого розвитку продуктивних сил.

Передумови формування концепції сталого розвитку. Сутність концепції «сталого розвитку». Розробки Римського клубу. Конференції ООН в Женеві та Ріо-де-Жанейро. Комісія «Брутланд». Програма дня на XXI століття. Основні принципи сталого розвитку. Складові концепції сталого розвитку. Парадигма інноваційного розвитку.

Змістовий модуль 3. Екологія.

Тема 14. Наукові засади раціонального природокористування.

Актуальність екологічних знань в XXI столітті. Міжнародний документ «Порядок денний на XXI століття». Структура екології як науки, її зв'язок з іншими дисциплінами. Екологія – як наукова засада для створення умов раціонального природокористування. Екологічна економіка як наукова база для принципово нових умов функціонування суспільства. Основні екологічні захворюваності населення.

Тема 15. Економічний моніторинг і система екологічної інформації

Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища». Закон України «Про екологічну експертизу». Види експертизи і моніторингу навколишнього природного середовища. «Положення про державний моніторинг навколишнього природного середовища». Основні завдання екологічного моніторингу. Порядок ведення державних кадастрів природних ресурсів. Закон України «Про державну статистику». Система екологічної інформації про стан природного середовища.

Тема 16. Екологічний механізм природокористування та охорони навколишнього середовища

Закон України «Про власність», Закон України «Про підприємництво». Основні принципи права природокористування. Екологічні системи. Структура економічного механізму природокористування. Ліміти використання та плата за природні ресурси. Основні закони функціонування природного середовища.

Вплив антропогенного забруднення на природне середовище. Нормативно-правові основи охорони природного середовища. Базові нормативи платежів за забруднення навколишнього середовища. Структура економічного механізму охорони природного середовища.

Тема 17. Економічна і соціальна ефективність природоохоронної діяльності

Заходи з охорони земель, атмосфери, водних ресурсів. Основні ознаки природоохоронних заходів. Економічні результати природоохоронних заходів та основні показники економічної ефективності природоохоронних заходів. Соціальна екологія. Соціальні результати природоохоронних заходів та основні показники соціальної ефективності природоохоронних заходів. Зменшення захворюваності населення.

Тема 18. Світовий досвід і міжнародне співробітництво у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Сутність і значення міжнародних екологічних зв'язків. Основні принципи міжнародного співробітництва. Міжнародні організації з охорони міжнародного середовища: ЮНЕП, ВООЗ, ВМО, ФАО, МАГАТЕ, ООН, WWF. Міжнародні конференції та міжнародні угоди. Міжнародна Червона книга. Взаємозалежність країн у вирішенні проблем охорони природного середовища. Ресурсно-технологічні стратегії, біосферно-технологічні стратегії, соціально-психологічні стратегії подолання екологічної кризи. Проблеми та перспективи розвитку екологічних зв'язків з іншими країнами світу.

3. Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік, іспит

4. Методи та засоби діагностики успішності навчання:

Усне опитування, модульні контрольні роботи, іспит.

5. Список джерел

1. Герасимчук З. В. Проблеми та перспективи становлення інноваційного потенціалу в регіонах України / З. В. Герасимчук, Н. С. Кучай // Регіональна економіка, 2010. – № 1. – С. 48–52.
2. Добровольський В. В. Екологічні знання : [навч. посіб.] / В. В. Добровольський. – К. : ВД «Професіонал», 2005. – 340 с.
3. Долішній М. І. Регіональна політика на рубежі XX–XXI століть: нові пріоритети / Долішній М. І. – К. : Наукова думка, 2006. – 512 с.
4. Екологічний менеджмент : [навч. посіб.] / [за ред. Семенова В. Ф., Михайлюк О.Л.]. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 366 с.
5. Жук П. В. Питання зближення інструментів еколого-економічного регулювання в контексті Карпатської Конвенції / П. В. Жук // Регіональна економіка, 2010. – № 1. – с. 86–93.
6. Заблоцький Б. Ф. Перехідна економіка / Заблоцький Б. Ф. – К. : Академвидав, 2004. – 512 с.
7. Заблоцький Б. Ф. Регіональна економіка : [навч. посіб.] / Б. Ф. Заблоцький. – Львів : Новий світ – 2000, 2007. – 548 с.
8. Заблоцький М. Б. Регіональні рівні управління і регулювання підвищення капіталізації цінних паперів / М. Б. Заблоцький // Регіональна економіка, 2009. – №1. – С. 208–215.
9. Заблоцький Б. Ф. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка : [навч.-метод. посіб.] / Б. Ф. Заблоцький. – Львів : Видавництво ЛКА, 2004. – 988 с.
10. Заблоцький Б. Ф. Розміщення продуктивних сил України. Національна макроекономіка / Б. Ф. Заблоцький. – К. : Академія, 2002. – С. 302–317.
11. Іщук С. І. Розміщення продуктивних сил : (Теорія, методи, практика) / С. І. Іщук. – [вид. 4-е, доп.]. – К. : Європейський університет, 2001. – 216 с.

12. Лишиленко В. І. Регіональна економіка : [підручник] / В. І. Лишиленко. – К. : ЦУЛ, 2009. – 384 с. навч. Посібник
13. Прибиткова І. М. Вплив світової фінансово-екологічної кризи на зарубіжну трудову міграцію з України / І. М. Прибуткова // Регіональна економіка, 2010. – № 1. – С. 148–155.
14. Регіонально-адміністративний менеджмент : [навч. посіб.] / [під ред. проф. Воронкової В. Г.]. – Л. : ЦУЛ, 2010. – 352 с.
15. Регіональна економіка та природокористування : [навч. посібник] / [Голиков А. П., Дейнека А. П., Позднякова Л. О., Черномаз П. О.]. – К. : ЦУЛ, 2009. – 352 с.
16. Регіональна політика : методологія, методи, практика / НАН України. Інститут регіональних досліджень ; відп. ред. академік НАН України М. І. Долішній. – Львів, 2001. – 700 с.
17. Розміщення продуктивних сил України : [навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц.] / [С. І. Дорогунцов, Ю. І. Пітюренко, Я. В. Олійник та ін.] – К. : КНЕУ, 2000. – 364 с.
18. Розміщення продуктивних сил України : [підручник]. / [Є. П. Качан, М. О. Ковтонюк, М. О. Петрига та ін.; за ред. Є. П. Качана]. – К.: Вища шк., 1997. – 375 с.
19. Шевчук Л. Т. Розміщення продуктивних сил : [навч. посіб.] / Шевчук Л. Т. – Львів : Видавництво ЛНУ ім. І. Франка, 2001. – 156 с.